

Janina Degutytė

EILĖRAŠČIAI

* * *

Aš nenoriu drungno vandens
Ir takų, smėliu pabarstytų.
Te ugnim mėlyna srovens
Mano dienos nuo ryto lig ryto.
Tik neduokit man drungno vandens
Ir takų, smėliu pabarstytų.

Aš nenoriu laimės mažos,
Aš nenoriu mažyčio skausmo.
Juos abu mano siela nešios –
Bekraščius. Kaip šilas – gausmą.
Man nereikia laimės mažos.
Man nereikia mažyčio skausmo.

Palytėki mane ta ugnim...
Nebijok. Nesudegsiu – nežūsiu...
Gal mokėsiu visom naktim
Saulės žiežirbą nešt – neužpūsiu.
Palytėsi mane ta ugnim, –
Aš akimirką šviesuliu būsiu!

1957

LIETUVA

Vaikiškai tyros atviros akys –
Akivarėliai žydri žydri.
Tu nepraeisi, Jai nepasakęs,
Vieną, kad vieną Ją teturi...

O Lietuva mano!.. Kaip ištylėti,
Kaip išlaikyti man laimę tą –
Jausti Tave, matyti, mylėti,
Būt su Tavim visada visada...

Būt... kai paniekinta tyliai raudojai.
Kelias – vien akmenys, aštrūs, šalti.
Beržo nors lapais po Tavo kojom
Kristi norėjos... tąsyk, nakty...

Sūnūs – kaip svetimą – mainė į auksą,
Priešai kryževiviai draskė dantim.
Pačią gražiausią, pačią brangiausią
Čaižė botagais, vedė mirtin...

Čaižė botagais – ir aš virpėjau.
Kraujas Tau liejos – man sviro galva.
Toji kančia – kur ugnim įtekėjo –
Žadins mane vis versme gaivia.

Ir jei, krūtinėn įšliaužęs žalčiu,
Nuovargis gėlas susirangys, –
Vėl Tu, sustirus nuo skausmo ir šalčio,
Dūstanti ašarom – man prieš akis!

Vėlei pajusiu – čaižo botagas
Tavąjį kūną – tarsi mane.
Vėlei aušra man vėliavom plakas.
Rankoje ginklas – vėl aš jauna!

Ir spinduliuoja lyg tyros akys
Akivarėliai žydri žydri...
Kaipgi praeiti, Jai nepasakius,
Vieną, kad vieną Ją teturi...

1958.VII.22

* * *

Po Šuberto Nebaigtosios simfonijos
Klevo spurganėlėj tvenkias upės
Žalzganos pavasario šviesos.
Tu ateiki vėju apsisupęs,
Tu ateik pėdom baltos rasos.

Aš visas visas duris atvėriau...
Pasitikti išeinu tavęs
Kas akimirką – vylingą, žėrią –
Kas akimirką – tavęs, tavęs...

Griausk perkūnijom, čirenki vieversėliais
Ir miglas nuplauk lietum vaiskiu.
Tartum stiebas mažas pasikėlęs –
Aš tavim kvėpuoju – ir šaukiu...

Kaip simfonija ateik lauktoji –
Be atodairos ir be ribos.
Kaip simfonija ateik, kaip Nebaigtoji,
O likime mano toks trapus – – –

...Pravirkstu – ir vėl nusikvatoju.
Kaip simfonijos – tavęs pilna – – –
Jeigu reikia – būki nebaigtoji,
Jeigu reikia – būki amžina – – –

1959.II.6

* * *

Ant kalno čia beržai berželiai
Ir žemuogės – lašai raudoni.
Beržų šviesa užlieja klonį.
Beržų šviesa į kalną kelia.

Balti balti beržai ant kalno!

Balti balti – lyg pasitinkant šventę.
Balti – lyg pasitinkant mirtį.
Balti balti beržai ant kalno!..
Ko atėjau aš? Jus pasveikinti?
Ko atėjau aš? Išsiskirti?..
Balti balti beržai ant kalno...

Pasverk pasverk dienas ant delno, –
Ar daug beliko, ar mažai – –
Nematomi šaltiniai alma –
Balti balti beržai ant kalno –
Raudoni žemuogių lašai – –

1961.VII.11

LIETUVAI

1. MAŽUTĖ

Tu – mažutė, tu telpi visa
Į Čiurlionio karalių delnus..
Tu – riekelė duonos kasdieninės
Ant pasaulio vaišių pilno stalo...

Tu ant gaublio – mažas lopinėlis,

Žalgirio šarvų plieninis žvynas.
Pirčiupio liepsnos ir kraujo ženklas.
Ežerų dangaus tyriausias lašas.
Žalias rytas ant pilkų arimų,
Spindulių lietus aikštės erdvėj.
Tu – ant gaublio – padūmavęs gintaras
Su pušies kvapu ir kraujo atšvaitu...

Tiktai mūsų meilėj – tu didžiulė.
Mūsų delnuose tu – nesudeginama.
Mūsų ilgesy – brangiausia pasaka.
Mūsų akyse tu – saulės kraštas.

1964

2. KELIO PRADŽIA

Čia kelio pradžia, kur klevai
Skamba savo šakom ir lapais. Kur žydi
Ramybe ir jaukumu kvapnios bulvės melsvai...

Ne rūkas – tai gervės miega.
Ne vėjas – tai žemė alsuoja.
Aš nepamiršiu nieko...

Pasklidęs toli vasarojus
Tamsiom vilnim priartėja...
Kieno čia šešėliai klajoja?..

Galulaukėj šūkauja briedžiai...
Mėnulis obuoliu supasi...
Klevai karštą kaktą paliečia...

Vis tiek man, prie kokio medžio žaibas mane pakirs...
Čia kelio pradžia. Ir niekas,
Niekas manęs nuo žemės tos
Neatskirs.

1963

6. NERINGOS PUŠYS

Jos eina ir eina –
Per Neringos klampų smėlį,
Palinkusios nuo vėjo vakario,
Aukštos, bežadės ir bešakės – pušys –

Su išsiūbuotom viršūnėm,
Su audrų nenumaldomo gausmo ir žuvėdrų
Verksmo našta. –
Kaip senos pažaliavusios vario statulos,
Kaip didžiulė, tyli, įtempta minia –
Eina palinkusios Neringos pušys
Nuo jūros – per klampų smėlį –
Mano seserys –
Aukštos.

1965

8. AŠ – TAVO

Aš – eglė tavo tylinčių miškų.
Aš – gyvas lažas tavo upių srauto.
Dainuojanti smiltis, prie žiemkenčio prigludus,
Sušildyta jo ištvermės ir kraujo.

Užtvenkus vyzdžiuos veriančias naktis,
Sulaikius lūpose laukinį skausmo gūsi,
Tave regiu, iš nuostabos pritilusi,
Pro tą balandžio žydrastiklę liūtį.

Laikyk mane, laikyk mane stipriai!
Ir daug tu reikalauk – tarsi iš kario.
Nuo savo ašaros pirmos, nuo pirmo juoko –
Ligi minties šešėlio paskutinio –
Tavo.

1964

BĖKIT, BARELIAI

Griežlė suklinka ir verkia ilgai savo suplėšyto lizdo,
O rugiai gula ir gula baltu šešėliu, –
Bėkit, bareliai.

Ir varpų nuleistos galvos tiesias po dalgiais,
Ir žemė svaigiai pakvimpa vasara ir namais, –
Bėkit, bareliai.

Tarp išsekusių vasaros upių
Ir žąsų pulkais atplaukiančio pievų rūko, –

Bėkit, bareliai.

Lig devynių pakirdusių aušrų
Nuo sugrubusių mūsų rankų, –
Bėkit, bareliai.

Pro griežlės suplėšytą lizdą,
Pro rugių sugulusį baltą šešėlį, –
Bėkit, bareliai.

1965

GIMTOJI KALBA

Iš kopų šnabždesio su debesim ir prošvaistėm,
Iš marių virpulio ir ežerų nendrėtų,
Iš duonos kvapo ir miškų giesmės
Kalba gimtoji lūposna įdėta.

Pilėnų laužuose išdeginta, išlydyta,
Su perregima gintaro šviesa
Ji – motinos baudžiauninkės lopšinėse,
Ji – Pirčiupio smėlynų raudose...

Lietuviškai geltonos pievos šneka
Ir tie mediniai nupilkėję kryžiai,
Ir aukštos varpinės, ir mažos gatvės,
Sulytais akmenim į dangų atsigrėžę.

Lietuviškasis žodis liko kraujo raidėm
Ant kamerų akmens ir pelenuos.
Pasaulio kryžkelėj – prie Nemuno ir Baltijos –
Likimas motinos kalba dainuos.

Prišaukti džiugesį lyg paukštį ulbantį,
Kad ligi galo vieškeliu lydėtų,
Iš duonos kvapo ir miškų giesmės
Kalba gimtoji lūposna įdėta.

1964

MANO PRIEMIESTIS

Kauno priemiestis. Šančiai. Akmenys ir smėlis.
Mažyčių namelių, mažyčių sodelių eilės.
Ir pavasario klevas – kaip žalias, vingrus šešėlis,

Nuo nevaikiškų ašarų drėgnos lūpos ir eilės.

Mano priemiestis. Šančiai.
Ir naktis – kaip mano šešėlis,
Ir nuo Nemuno vėjas – nepagirdantis, drungnas,
Pro pirštus išslystantis laikas – lyg baltas pakrančių smėlis,
Ir vanduo, surakinęs kaklą... Kur dugnas? Kur dugnas?..

Svetimų lėktuvų užimas – ir spiegia sirenos...
Svetimų uniformų šešėliai prie klevo, prie klevo!..
Ir juodais apvadais telegramos... ir karstas ne vienas...
Ir gaisrai kažkieno akyse per ilgas naktis žioravo...

Mano priemiestis. Šančiai. Neapykantos mokykla ir meilės.
Pro pirštus išslystantis laikas – lyg baltas pakrančių smėlis,
Ir pavasario klevas – kaip žalias, vingrus šešėlis,
Ir truputį sūrokos lūpos ir eilės.

1965

RAUDOS

1

Aš apieškojau visą namą –
Lova paklota ir skobniai tušti.
Aš apieškojau visą lauką –
Jokios brydės! Kaip siena – kviečiai aukšti.
Aš apieškojau visą girią –
Krūpčiojo papartynai ir eglės dejavo.

Tik čia – smėlio kalnely
Kūnas tavo.

Kodėl išėjai taip toli –
Nuo kviečių nušviestų, nuo eglynų?..
Ar nedavė duonos juodos?
Ar nedavė žalio vyno?

1966

2

Aš paklausiau upių, kur tu.
Aš paklausiau debesų, kur tu.

Upės atsakė: žemėj tavęs nėra.

Ir atsakė debesys: nėra danguj.

Kas dabar sušukuos mano ilgus plaukus?
Kas man geltono korio atlauš?

Rytą pievos šaltos ir skaudžios.
Rankos karštos ir tuščios ilgą vakarą.

Pasakyk, koku žolynu išdygsi?
Pasakyk, koku atsibusi vėju?

1966

* * *

Neužpūsk pienės pūko,
Kaip žiburio neužpūsk –
Tą besaulį vidudienį.
Saulė, mėnuo ir žvaigždės –
Visi jie pasislėpė danguje.
Tik dulšvas pienės pūkas
Kaip mažas žiburys
Liko vienas
Pritilusiam dideliam lauke,
Nuūžus vėtra, pratrūkusiai liūtim su smėliu.
Liko tik pienės pūkas
Didelėj, sunkiai alsuojančioj žemėj...
Neužpūsk pienės pūko,
Neužpūsk...

1966

ETIUDAS SU ERŠKĖČIU

...Važiavo užkalti ešelonai –
aš buvau pasislėpus pasakoj.
Dundėjo tankai per grindinį –
aš pavydėjau paukščiams.
Iš fortų kilo dūmų stulpai –
nežinojau, ką daryt su gėlėm,
kurios pražydo senelės sode.
...Kai trečią kartą stovėjau
prie kapo duobės –
patikėjau mirtim – – –

Iš žemės trykstant kraujo ir ugnies versmėms,

liūtims nuplovus paskutinį lūkestį,
erškėtį auginu ant lango
ir, pavydėdama akmeniui,
rašau pasaką – – –

1971

PRIEBLANDA

Prieblanda – mano gyvas tekantis laikas.
Valanda, kai saulės jau nebėra,
o žvaigždės dar neatėjo.
Kai matinėj pilkoj šviesoje
(didžiuliam pienės pūke)
užgęsta riba
tarp dangaus ir žemės.
Kai violetiniai debesys
sugula ant gatvių
pamirštų, išnykusių žvėrių kailiais.
Ir sužiba erdvėj, už upės,
pirmi langų kvadratai
(kontūrai daugiaaukščių – ištirpę).
Ir pirštai atmena
nutekėjusią tolimą upę
(nė lašo nesulaikiau).

1970

IŠTRĒMIMO SONETAI

1

Iš rojaus, iš ramybės ištremti, mes riedam
tolyn. Po ištrėmimo ženklų.
Širdis iš žalvario, iš sopulio, iš viesulo nulieta.
Pro šitiek vartų žengta...

Mus varė iš namų, iš pasakų... Šaltiniai
užnuodyti, o vakaras įsisūrėja...
Kuo tapsim, aitrią naktį gimę
iš dulkių ir iš prometėjų?

Kažkur – dar švyti ežeras geltonom lūgnėm,
dar du gandrai ant aukšto klevo klega.
Per sausą akmeninę upės vagą...
Per kryžminę vilties ir baimės ugnį...

Kol kas – kol pulsas saulės judesiui paklus,
dar mano tas liepsnojantis dangus.

2

Iš vaikystės ištreptiems, nelengva
vaikščioti, kai saulė prarasta.
Žuvys nedainuoja. Nebetenka
būt paukščiu – tiktai žuvim. Greta

debesio lėtai linguoja valtis.
Nuogas medis. Kaip ir mes nuogi.
Bandom prisidengt. Bet veltui. Keltis –
keista – keltis liepia rudenys juodi.

Šaltas oras kaip stiklinė siena.
Prieš akis (nedūžta). Už pečių.
Juodas medis laiko savo sielą
tartum naktį ant šakų plačių.

Gimstam tūkstantį ir vieną kartą –
po ta saule, po viltim, po kartuvėm...

3

Nuosprendžiai beveidžiai ir kurti
mums ant balto kelio palikti.
Kas pasirenka: aš ar mane?
(Saulės blyksnis balandžio sparne.)

Ar tai aš tave pasirinkau,
dūmais, delčiom plaukiantis dangau?
Lūžtanti linija klevo lape...
(Kraujo lašas balandžio snape.)

Pasirinktas? Priteistas? Duotas?
Ligi paskutinės ląstelės – užmokėtas.
Plyti prietemoj žemės vanduo –
kaip laukinė šviesa Andromedos.

Pasirinko mane ruduo
ir lapų raudonas verpetas.

4

...Imu iš lapkričio rankų
tą vienodą liūčių šlamėjimą...
tą kelią, kurio nenuėjome...
tą sunkų kaip antvožą dangų...

...Imu dar tą tiesą belapę
ir nuogą, tą paukščio pamestą
plunksną. Ir vėsą – šaknų ir kapo
(šį lapkritį saulės nerasta).

Tiktai manęs neišduok
išdavystei, abejingumui.
Ir alyvų išsprogusiam krūmui –

nežinočiau, ką veikt. Ruduo
tarsi molį išminkė mane
pelenuotam aklam dugne.

5

Kryžkelėm paženklintam rūke
vaikšto briedžiai gegužės lauke.
Vaikšto debesys ir saulė, ir mirtis,
kaip šešėlis pasalūniška mintis...

Tarp delčių – sidabriškų delnų –
auga baltas kalnas pelenu.
Neužmiega jonžolės, klevai.
(Kur šią naktį užsimerkus keliavai?)

Su virve ant kaklo – su mintim...
Vieną teisę turi išstremti –
meilės teisę.
Virpa vyturiai.
Tartum žemėj nė vienos žaizdos.
Tek saulė.
Pienių aukurai.
Niekas nesibaigia niekad – –

1973

6

Vaikyste po žydinčių vyšnių nuometu,

kodėl išleidai mus į tą kelionę? Čia
mes šildomės gaisrais ir apsišviečiam. Tai anuomet
lydėjo mus žvaigždžių šviesa. Dabar delčia

raudoną pranašauja vėtrą. Dvelkia
kartelio dulkėmis pasauly dideli
miestai iš smėlio, iš vandens, iš kalkių.
Bet mūsų jie. Ir savo oda juntam – iš toli

jų pelenus. Ir sprendžiam savo lygtį
jų spindinčiam stikle.
Bet nieks prilįgti
baltumui tavo negalės. Ir medžių siluetai
lietingam atminties danguj iš lėto
ryškėja... Kai nešame tave kaip randą –
pesliai virš mūsų troškulio jau sklando.

7

Bet nereikia pamiršti nieko.
Užmarštis už mirtį baisesnė.
Po vokais tegu sapnas lieka,
gomurys teatsimena kąsnį

tartum atšaką, o delnai –
ugnį ledą išsiskyrimo.
Ir užmūrytus aklina

sūpaus mūsų diena ir naktis.
Atmintis išrašys likimą
tartum rudenio žemę liūtis.

Toks kartus nuolankumo skonis.
Tokios tuščios lapkričio gatvės.
Aukštas medis skambėdamas stovi
vidury didžiulės vienatvės.

MOTINŲ PASAULIS

Didysis Motinų pasauli,
iš kurio palaimingų įsčių
ateina žolė ir vaikas,
žaltys, versmė ir medis.
Didysis Motinų pasauli,
pilnas gimstančių vėjų,

lietaus ir ugnies artumo,
auksinių šešėlių muzikos
sušvitusiam baltam vasario debesų.
Didysis Motinų pasauli,
su saule vienam delne,
su mėnuliu kitam, –
toks nesuprantamas ir teišus,
toks chaotiškas, vienišas ir amžinas, –
saugai savo gyvybės paslaptį,
atsiskleisdamas – lyg netyčia –
vienai akimirksniai
artėjančio pavasario kvapu,
mirštančio žvėries ašara,
širdies tvinksniu,
kuris duoda pradžią choralo skambėjimui.
Kurio vandenyno kriauklė
šią naktį gimė perlas?
Kokiam kryžiui atiduotas
suriko pirmą kartą kūdikis –
taip skaudžiai ir laimingai?

VIENAS VAKARAS SU J. S. BACHU

Toks vakaras, kai žvelgi sau į širdį:
vaikystės dangui atsistoja medžiai,
prie kurių glaudėis savo ilgesiu ir
nuojauta, didesne už skausmą,
subanguoja upės, kurių dugnas
tave masino paslaptim.
Karčios pratiso kelio dulkės
nusėdo ant lūpų,
ir nušvinta delnai,
iš kurių gėrei.

Toks vakaras, kai žvelgi sau į širdį:
purpuro erškėtis dega ir žvilga,
tamsa pulsuoja smilkiniuos – dar toli,
dar toli, dar toli ta šviesa,
į kurią eiti sunku ir gera.

Toks vakaras, kai žvelgi sau į širdį –
kaip į kitą nepažįstamą planetą,
kurios niekada nepasieksi.
Medžiai – ateikit! – saugoję mane
nuo viduvasario ugnies, noriu

paliesti jūsup žalią vėsup – savo oda,
upėsup ir neprakalbinti žolynai –

sugrįžkit dar kartą
tokj vakarą, tokj vakarą,
kai nuojauta didesnė už skausmą,
o mirtis laukiama,
o dangus po tau pažadėtu žvaigždynu
toks begalinis ir savas.

RUDENS PEIZAŽAS

Kiekvienas iš mūsų atėjo tam, kad ką nors pasakytų

F. Moriakas

Kasa bulves.
Palaimintas žemės kvapas.
Palinkusios nugaros.
Kažkada kažkada
troškau
kalbėti už jas.
Dabar
noriu
suprasti
jų kalbėjimą.
Palinkusių nugarų –
kurios atlaiko tamsų
rudenio debesį.
Basų kojų –
kurios eina lengvai
per pragarą ir per dangų.
Tų rankų –
kurios dosniai atiduoda
duoną ir kraują.
Tų akių –
pripiltų lietuviško dangaus
ir šviesos iš senų šaltinių,
kurie jau išdžiūvo.

* * *

Moteris prie Untupių senkapio,
basos kojos, suplyšęs drabužis
(man gėda savo naujo sijono),
baikštus žvilgsnis užguito žvėries

(man reikia drąsos už dvi),
liesos vienišos rankos,
glostančios žalą karvę Šventosios pakrantėj
(suprantu suprantu),
pasitikėjimas suspaustoj lūpų linijoj
(kaip man gyvent, kad jinai jo neprarastų).
Po saulėj išblukusia skarele
širmų plaukų kuodelis –
vienatvė vienatvė vienatvė
primerktose prieš saulę akyse,
pečių nuolankume, rankų gestuose,
sulopyto apdaro klostėj, balse,
visam siluete, pamestam saulingoj vasaros lankoj –
moteris prie Untupių senkapio,
prakalbinusi mane,
pagirdžiusi pienu,
palydėjusi liūdnai drovia šypsena, –
priimk šį eilėrašį,
kurio tu niekada
neperskaitysi.

* * *

Purpuru atsivėrusi
šiaurės vasarų pablyškusiam skliautui –
senoj apleistoj pasodėj
tarp eglių ir agrastų –
laukine rože,
vieniša ir išdidi...
Purpuru atsivėrusi –
keturiems kryžminiems rudenio vėjams
dalini karališkai savo žiedlapius –
savo kūną ir kraują...
Purpuru atsivėrusi –
ką sapnuoji, ką sapnuoji
per ūkiančią pūgą,
priėmus iš lemties rankų
sunkią balto sidabro karūną
ant nuleistos galvos.

1982.IV.23

ANAPUS VILTIES

Motinos atminimui

I

...Pilnas kambarys Tavo gestų ir alsavimo,
Tavo drebančių rankų ir žingsnių nevikrių...
Neišgertos tabletės, puodelis vandens,
atversta knyga – Moravijos „Motina ir duktė“
įdubimas pagalvėj – dar šiltas, –
kur gulėjo Tavo galva,
balta ir pavargusi
nuo įtemptos kovos
tarp nevilties ir vilties...
Toks galingas gyvenimo geismas,
kad pati nesuvokei tos galybės.
Taip bijojai mirti,
kad neišdrįsai gyventi.
Kokias neįspėjamas begalines erdves
slėpė Tavo mažytis pasaulis?

1983.XI.28

II

...Iš frazių nuotrupų, iš klausimų,
iš Tavo baimių ir troškimų,
niekada niekada neišsipildžiusių,
lipdau Tavo portretą,
Tavo, gimusios po juoda žvaigžde...

Gimusios po juoda žvaigžde
saulė nešildė,
ir mėnulis jai nešvietė kelio.

Balta jazmino šakelė suanglėdavo
rankose, gimusiai po juoda žvaigžde.
Ir šaltinis sustingdavo į ledą,
kai paliesdavai sukepusiom lūpom.

Niekieno meilė nepramušė
tos akmenio sienos,
uždariusios Tave.

Mūsų neviltis
buvo didesnė už mus.

Gal taip buvo duota,
kad vaiko ašaros
paskui taptų eilėraščiais.

Už juos buvo sumokėta iš anksto –
Tavo lemtim.

1983.II.26

III

Šiandien Tave palydėjau
į neišmatuojamai ilgą kelionę.
Anapus.
Ten, kur dabar esi, anoj veidrodžio pusėj,
anoj pusėj vilties.
Netikiu, kad šitas skausmas
būtų šiaip sau, atsitiktinis.
Atsitiktinumų nėra.
Netikiu, kad viskas pasibaigia
tuo kauburėliu
įšalusios vasario žemės.
Viena krintanti žvaigždė
nušviečia begalinę naktį.

Tu vis prašei manęs nemirti,
nes kaipgi būsi viena?
Gal skausmas mudvi surišo labiau,
negu būtų surišęs džiaugsmas?
Aš ateisiu.

1983.III.1

IV

Ant lango žydi šerkšno gėlės –
išėjusiųjų alsavimas.
Kur mes einame visi?
Kur mūsų kelias baigiasi
ir kur prasideda?
Nuo jautų tamsoje mes ieškojome neįmanomo.
Bet neįmanoma mums
reikalingesnė kaip duona.
Tavo alsavimas žydi ant lango –
žydi ant lango šerkšno gėlėm.
Kokią žvaigždę nusinešė
paskutinis Tavo žvilgsnis?
Išėjusi iš Tavo kūno,
dabar Tave pasiimu su savim.

1983.III.17

V

Mano delnai dar ilgai atsimins
Tavo silpną pavargusią galvą...
Tavo likimas man vis iš paskos
kaip ištikimas šunelis...
...Kodėl?..

Mūsų niekas nepaklausia,
ar norim ateiti.

Mūsų niekas nepaklausia,
ar norim išeiti.

Kiekvienoj mūsų ląstelėj
viskas tiksliai sužymėta:
nuo čia ligi čia.

Į vienas rankas duodamas kirvis,
į kitas rankas duodamas smuikas.
...Tai kodėl tas nuosprendis,
jei nebuvo pasirinkimo?..

1983.VI.2

VI

Taip tyliai miega Tavo širdis,
pamiršusi skaudžias aklavietes,
pailsusi nuo lemties persekiojimų
kaip medžioklėj užguitas žvėris.

Taip tyliai miega Tavo širdis
po violetinėm chrizantemom,
po Skorpiono ženklui,
po mano netektim...

Tau baisu, Viešpatie, Tau baisu dabar vienai,
bet aš gi su Tavim,
aš visada buvau su Tavim
ir nešiojau Tave kaip kūdikį
suvyturiuotą savo skausme.

1983.XI.3

VII

Lapkričio ūkanos, lapkričio ūkanos,
žvarbios lapkričio gatvių ūkanos...

...Tas pasaulis buvo ne Tau.
Tik dabar suprantu,
kokia buvai beginklė.
Vienintelis kelias – bėgimas nuo savęs.
Bet nuo savęs nepabėgama.
Baimė ir kančia pulsavo Tavo venose.
Kaip, iš kur perdavei man eilėraščius,
apie kuriuos niečnieko nežinojai?
Kodėl niekas niekas niekas
Tavęs nepažadino?
Atleisk.

1983.XI.5

ANT AUKŠTO KALNO

Devynios kulkos pro šalį lėkė,
O ši dešimta – brolių paguldė.
Kur krito galvelė – rožė žydėjo,
Kur kraujas pasruvo – šaltinis tekėjo.

Ant aukšto kalno – kapai kapeliai...
Lyg paukščiai sutūpę prieš ilgą skridimą.
Guli broleliai ant pilkų dirvonų,
Ant pilkų dirvonų sidabro akmenėliai.

Kapai kapeliai... Žemę surišo
Stipriau nei žodžiai, stipriau nei priesaikos,
Guli kapai ant mūsų krūtinių,
Ant mūsų krūtinių švino šarvais.

Saule, saulele, o kas padės mums
Brolių gedėti?
– Devynis rytus migla ateisiu,
O šį dešimtą – neužtekėsiu.

ANTIGONĖ

Lik sveikas, sužadėtini, – nebučiavau dar tavęs.
Lik sveikas, sūnau, kuris niekad nebūsi.
Meilė mane atvedė – meilė išves.
Taip virpa pratiestoj rankoj paryčio vėjo gūsis...
Aš grįšiu.
Aš tūkstantį kartų grįšiu
Pusiaunakčiais laidoti savo brolių.
Per ugniavietes,

per smėlį raudoną,
Per lietaus pritvinkusį molį –
Grįšiu.
Aš ateisiu basa.
Mano rankos beginklės ir tuščios.
Bet ne tas įstatymas laikinas – man visagalis.
Tegu jie
ir keiks mane, ir pečiais
abejingai gūžčios,
ir tūkstantį kartų teis.
Bet manęs nuteisti negali.
Jiems kaip vaiduoklis –
eisiu per žemę sūrią –
Tą mūšio lauką –
laidoti brolių – baltų ir juodų...
Kol tironiškos rankos šešėlis
žemę slegia ir jūrą,
Kol vergo vardas
gėda tebedega ant veidų...
Pusiaunakčiais eisiu – tūkstantį kartų! –
Tamsa, tavo kūną užklojusia,
alsuot...
Tavo galvą bejėgę priglausti,
prie šono padėti kardą, –
Tūkstantį kartų pasmerkta –
Antigonė –
tavo sesuo.

DON KICHOTAI

Jūs buvote visada.
Apspjaudyti ir sušaudyti.
Tūkstantį metų klumpa ir keliasi rosinantai.
...Ir gatvės kvėpuoja naktim
ir žibintų migla geltona.
Ir skamba rasom ir žvaigždėm
skaudžiai ištiesinti plentai...
Per skersgatvius ir aikštes,
per širdgėlas ir sapnus –
Į mūšius, į kameras, kartuves...
O, tie malūnų sparnai kraujuoti!
Jūs buvote visada –
vaikiškai tiesūs keistuoliai
Svetimų it savų
išjuokti,

sutrypti,
išduoti.
Priartėjusioj žemėj ankštoj,
nakties šviesų ir šešėlių žaisme,
Plakas milžiniški malūnų sparnai vėjuoti...

Juokingai trapūs tie jūsų šarvai,–
nuo ko jie apsaugos?..
Tie jūsų sapnai –
nuo pančių ir melo vaduoti...

1966

5. Odisėjas

Bus visada grįžimas. (Grįžimas namo. Bet kur?)
Per tūkstančius metų buvai Odisėjas ir būsi.
Ir ilgesio tvinksniai pakels iš karališkų guolių.
Ir jūrą, ir audrą – priimsi – kaip savo būtį.

Bus visada grįžimas. (Grįžimas namo? Bet kur?)
Nežinomose pakrantėse tykos dievai ir hienos.
Ir norės paversti tave besieliu vergišku gyvuliu.

Bet sirenų dainas – prisirišęs prie laivo
stiebo – girdėsi tu vienas.

Bet tau – ir niekam kitam – iš vienakio
kiklopo uolos išvesti draugus
Ir jaunikius (pirklius!) iš savo menių
išvyti
Bus visada grįžimas. (Grįžimas. Bet kur?)
Tu – Odisėjas. Tūkstantį pirmą sykį

1966

7. Hamletas

Būt ar nebūt?
Tas prakeiktas klausimas
ir užgesusiam kraterį smilksta.
Būt ar nebūt –
toms arterijų kryžkelėms mano kūne.
Tai vasaros versmei,
iš kurios dar delnai nesėmė.
Būt ar nebūt –

tai ugniai, kuri kaip gyvybė šviečia.
Tam laikinam stogui,
po kuriuo kaip vaikai pasislepiam.
Ir jūrai –
juk jos druska mūsų gyslose teka.
Ir žemei –
į ją mes visi sugrįžtame.

Būt ar nebūt –
žuvėdrai ir skruzdei.
Būt ar nebūt –
spygliuotai vielai ir stronciui.

...Ir man verda nuodus,
Ir dūmai graužia akis...

Būt ar nebūt –
tam šiaurietiškam dangui,
Kurio aš taip skaudžiai sklidinasi.

Bet Jūra atneša man po kojų baltą debesį,
Vieną baltą debesį –
man po kojų...

1967

Janina Degutytė, *Purpuro valanda*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2008.